

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (nagytanács)

2012. május 2. *

„Szellemi tulajdon — 91/250/EGK irányelv — A számítógépi programok jogi védelme — Az 1. cikk (2) bekezdése és az 5. cikk (3) bekezdése — A védelem terjedelme — Közvetlenül, vagy valamely más eljárás útján történő létrehozás — Szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi program — A funkciók másolása egy második programban, az első program forráskódjához való hozzáférés nélkül — Az első számítógépi program tárgykódjának a visszaféjtése — 2001/29/EK irányelv — Az információszolgáltatásban a szerzői és szomszédos jogok — A 2. cikk a) pontja — Számítógépi program használati kézikönyve — Többszörözés valamely más számítógépi programban — A szerzői jog megsértése — Feltétel — A használati kézikönyv szerzője saját szellemi alkotásának a kifejeződése”

A C-406/10. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Egyesült Királyság) a Bírósághoz 2010. augusztus 11-én érkezett, 2010. augusztus 2-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **SAS Institute Inc**,

és

a **World Programming Ltd**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (nagytanács),

tagjai: V. Skouris elnök, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot, A. Prechal tanácselnökök, R. Silva de Lapuerta, K. Schiemann, G. Arestis (előadó), A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, M. Berger és E. Jarašiūnas bírák,

főtanácsnok: Y. Bot,

hivatalvezető: L. Hewlett főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2011. szeptember 21-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a SAS Institute Inc. képviseletében H. J. Carr QC, M. Hicks és J. Irvine barristers,
- a World Programming Ltd képviseletében M. Howe QC, R. Onslow és I. Jamal barristers, A. Carter-Silk solicitor megbízásából,

* Az eljárás nyelve: angol.

- a spanyol kormány képviselőjében N. Díaz Abad, meghatalmazotti minőségben,
  - a finn kormány képviselőjében H. Leppo, meghatalmazotti minőségben,
  - az Egyesült Királyság képviselőjében L. Seeboruth és C. Murrell, meghatalmazotti minőségben, segítőjük: S. Malynicz barrister,
  - az Európai Bizottság képviselőjében J. Samnadda, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2011. november 29-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv (HL L 122., 42. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 114. o.) 1. cikke (2) bekezdésének és 5. cikke (3) bekezdésének, valamint az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 167., 10. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 230. o.; helyesbítés: HL L 314., 16. o.) 2. cikke a) pontjának az értelmezésére vonatkozik.
- 2 A kérelmet a SAS Institute Inc. (a továbbiakban: SAS Institute) és a World Programming Ltd (a továbbiakban: WPL) között folyamatban lévő jogvita keretében nyújtották be, melynek tárgya egy számítógépi programokon és a SAS Institute informatikai adatbázisrendszerére vonatkozó kézikönyvön fennálló szerzői jogok megsértése miatt a SAS Institute által indított bitorlási kereset.

Jogi háttér

A nemzetközi szabályozás

- 3 Az irodalmi és a művészeti művek védelméről szóló, 1886. szeptember 9-én Bernben aláírt egyezmény (Párizsban, az 1971. évi július hó 24. napján felülvizsgált szöveg) 1979. szeptember 28-i módosítást követő változata (a továbbiakban: Berni Unió Egyezmény) 2. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Az »irodalmi és művészeti művek« kifejezés felöleli az irodalom [...] minden alkotását, tekintet nélkül a mű létrehozatalának módjára vagy alakjára [...]”

- 4 A Kereskedelmi Világszervezetet létrehozó marakeshi egyezmény 1C. mellékletében szereplő, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló megállapodás, amely a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal (HL L 336., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 21. kötet, 80. o.) került jóváhagyásra (a továbbiakban: TRIPS), 9. cikkében a következőképpen rendelkezik:

„(1) A Tagok betartják a [Berni Unió Egyezmény] 1–21. cikkeiben, valamint a Függelékében foglaltakat [...]”.

(2) A szerzői jogi védelem a kifejezésre és nem pedig önmagában az ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre vagy matematikai elméletekre vonatkozik”.

5 A TRIPS 10. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A számítógépes programok a [Berni Unió Egyezmény] szerinti irodalmi művekként akár forráskód akár tárgyi kód formában védettek”.

6 A Szellemi Tulajdon Világszervezetének (WIPO) 1996. december 20-án Genfben elfogadott Szerzői Jogi Szerződése (kihirdette: a 2004. évi XLIX. törvény), mely az Európai Unió tekintetében 2010. március 14-én lépett hatályba (HL L 32., 1. o.), a 2. cikkében a következőképpen rendelkezik:

„A szerzői jogi védelem a kifejezési formákra terjed ki, és nem vonatkozik az önmagukban vett ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre, illetve a matematikai műveletekre”.

7 E szerződés 4. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A számítógépi programok a Berni Unió Egyezmény 2. cikke értelmében irodalmi művekként részesülnek védelemben. A védelem kiterjed a számítógépi programokra, függetlenül attól, hogy milyen módon vagy formában kerülnek kifejezésre.”

Az uniós szabályozás

A 91/250 irányelv

8 A 91/250 irányelv harmadik, hetedik, nyolcadik, tizennegyedik, tizenötödik, tizenhetedik, tizennyolcadik, huszonegyedik és huszonharmadik preambulumbekkezdésének szövege a következő:

„mivel a számítógépi programok egyre jelentősebb szerepet játszanak számos iparágban, és a számítógépi programot érintő technológia ennek megfelelően alapvető jelentőséggel bír a Közösség ipari fejlődése szempontjából;

[...]

mivel ennek az irányelvnek az alkalmazásában a »számítógépi program« fogalma magában foglalja a programok valamennyi formáját, beleértve a hardverbe beépített programokat is; ez a fogalom magában foglalja a számítógépi program kifejlesztéséhez vezető előkészítő dokumentációt is, feltéve hogy az előkészítő munka jellegénél fogva későbbi fázisában számítógépi programot eredményezhet;

mivel a program minőségi vagy esztétikai jellemzőinek vizsgálata nem alkalmazható feltételként annak megítélésakor, hogy a számítógépi program eredeti alkotás-e;

[...]

mivel [azon] szerzői jogi alapelvnek az értelmében, [mely szerint a számítógépi programnak csak a kifejezési formája részesül védelemben], ezek az ötletek és elvek, amennyiben a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgálnak, ezen irányelv értelmében nem állnak védelem alatt;

mivel a tagállamok jogszabályai és bírói joggyakorlata, valamint a nemzetközi szerzői jogi egyezmények értelmében a szerzői jog az ilyen ötletek és elvek kifejeződését védi;

[...]

mivel a szerző kizárólagos jogát, hogy megtiltsa műve jogosulatlan többszörözését, számítógépi programok esetében alá kell vetni annak a korlátozott kivételnek, miszerint a programot jogszerűen megszerző személy számára lehetővé kell tenni a program használatához műszakilag szükséges

többszörözést; mivel ez azt jelenti, hogy a program jogszerűen megszerzett példányának felhasználásához szükséges betáplálás és futtatás, valamint a program hibáinak kijavítása szerződés útján nem tiltható meg; mivel kifejezett szerződéses kikötés hiányában – beleértve a program egy példányának eladását is – a példányt jogszerűen megszerző személy a program rendeltetésszerű felhasználásához szükséges bármely egyéb cselekményt elvégezheti;

mivel a számítógépi program felhasználására jogosult személy számára nem tiltható meg, hogy elvégezze a program működésének megfigyeléséhez, tanulmányozásához vagy kipróbálásához szükséges cselekményeket, feltéve, hogy e cselekmények nem sértik a programhoz fűződő szerzői jogokat;

[...]

mivel ezért figyelembe kell venni, hogy – kizárólag ezen kivételes esetekben – a számítógépi program példányát jogszerűen felhasználó személy által vagy ennek a személynek a nevében végzett többszörözés és fordítás jogszerű, a tisztességes gyakorlattal összeegyeztethető, és ezért nem szükséges hozzá a jogosult engedélye;

[...]

mivel a kizárólagos szerzői jog alóli ezen kivétel nem alkalmazható oly módon, hogy az indokolatlanul károsítsa a jogosult jogos érdekeit, vagy sérelmes legyen a számítógépi program rendes felhasználására”.

- 9 A 91/250 irányelvnek „A védelem tárgya” című 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ennek az irányelvnek a rendelkezései szerint a tagállamok a számítógépi programokat az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni [Uniós] Egyezmény értelmében vett irodalmi műként szerzői jogi védelemben részesítik. Ennek az irányelvnek az alkalmazásában a »számítógépi programok« fogalma magában foglalja azok előkészítő dokumentációját is.

(2) Az irányelv alapján biztosított védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik. A számítógépi program bármely elemének – beleértve a csatlakozási felületeket – alapjául szolgáló ötletek és elvek ennek az irányelvnek az értelmében nem részesülnek szerzői jogi védelemben.

(3) A számítógépi program akkor részesül védelemben, ha eredeti abban az értelemben, hogy a szerző saját szellemi alkotása. Annak megállapításához, hogy fennállhat-e ilyen védelem, más feltétel nem alkalmazható.”

- 10 Ezen irányelv „Engedélyhez kötött cselekmények” című 4. cikkének a) és b) pontja a következőket írja elő:

„Az 5. és 6. cikk rendelkezéseire is figyelemmel, a jogosult 2. cikk értelmében vett kizárólagos jogai megakadályozzák az alábbi cselekmények elvégzését vagy engedélyezését:

- a) a számítógépi program bármely eszközzel és bármely formában, részben vagy egészben történő tartós vagy időleges többszörözése. Amennyiben a számítógépi program betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása szükségessé teszi az ilyen többszörözést, az ilyen cselekményhez szükséges a jogosult engedélye;
- b) a számítógépi program lefordítása, átdolgozása, feldolgozása és bármely más módon történő módosítása, valamint ezek eredményének többszörözése a számítógépi programot módosító személy jogainak sérelme nélkül; [...]

- 11 A 91/250 irányelvnek az engedélyhez kötött cselekmények alóli kivételeket előíró 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Külön szerződéses kikötés hiányában a 4. cikk a) és b) pontjában foglalt cselekményekhez nem szükséges a jogosult engedélye, ha azokra azért van szükség, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.

[...]

(3) A számítógépi program valamely példányának jogszerű felhasználója a jogosult engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja és kipróbálhatja a program működését a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából, ha ezt a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során végzi, amelyre jogosult..”

- 12 Ezen irányelvnek a visszafejtésre vonatkozó 6. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Nincs szükség a jogosult engedélyére, ha az önállóan megalkotott számítógépi program más programokkal való együttes működtetéséhez szükséges információ megszerzéséhez elengedhetetlenül szükséges kódjának a 4. cikk a) és b) pontja értelmében vett többszörözése, illetve lefordítása, feltéve, hogy:

- a) e cselekményeket az engedéllyel rendelkező személy vagy a program példányának felhasználására jogosult másik személy, vagy ezek nevében az erre felhatalmazott személy végzi;
- b) az együttes működtetéshez szükséges információ korábban nem volt az a) pontban említett személyek számára könnyen hozzáférhető; és
- c) ezek a cselekmények az eredeti számítógépi programnak csak az együttes működtetéshez szükséges részeire korlátozódnak.

(2) Az (1) bekezdés rendelkezései alkalmazása révén szerzett információ:

- a) az önállóan megalkotott számítógépi programmal való együttes működtetésen kívül más célokra nem használható fel;
- b) másokkal nem közölhető, kivéve, ha erre az önállóan megalkotott számítógépi program együttes működtetéséhez van szükség;
- c) a kifejezési formájában lényegében hasonló számítógépi program kifejlesztéséhez, előállításához és forgalomba hozatalához, illetve a szerzői jogot sértő más cselekményhez nem használható fel.

(3) Az irodalmi és művészeti művek védelméről szóló Berni [Unió] Egyezményvel összhangban e cikk rendelkezései nem értelmezhetők úgy, hogy lehetővé váljon oly módon történő alkalmazásuk, ami indokolatlanul károsítaná a jogosult jogos érdekeit, illetve sérelmes lenne a számítógépi program rendes felhasználására.”

- 13 A 91/250 irányelv 9. cikke értelmében az irányelvnek a rendelkezései nem érintik az egyéb jogszabályi rendelkezéseket, így például a szabadalmi jogokra, védjegyekre, a tisztességtelen versenyre, üzleti titkokra, féltve tartott termékek oltalmára vagy a szerződési jogra vonatkozó rendelkezéseket. Minden, a 6. cikkel vagy az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében foglalt kivételekkel ellentétes szerződéses kikötés semmis.

A 2001/29 irányelv

14 A 2001/29 irányelv (20) preambulumbekzdése értelmében az irányelv az e területen elfogadott hatályos irányelvekben – így különösen a 91/250/EGK irányelvben – megfogalmazott alapelveken és szabályokon nyugszik. Az irányelv ezeket az alapelveket és szabályokat továbbfejleszti, illetve az információs társadalom összefüggésébe helyezi őket.

15 A 2001/29 irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Ezen irányelv tárgya a szerzői jog és a szomszédos jogok védelme a belső piac keretében, különös tekintettel az információs társadalomra.

(2) Ez az irányelv – a 11. cikkben említett esetek kivételével – nem érinti és semmilyen módon nem befolyásolja:

a) a számítógépi programok jogi védelmével;

[...]

kapcsolatos hatályos közösségi rendelkezéseket.”

16 A 2001/29 rendelet 2. cikkének a) pontja a következőket írja elő:

„A tagállamok biztosítják a közvetett vagy közvetlen, ideiglenes vagy tartós, bármely eszközzel vagy formában, egészben vagy részben történő többszörözés engedélyezésének, illetve megtiltásának kizárólagos jogát:

a) a szerzők számára műveik tekintetében;

[...]”.

A nemzeti szabályozás

17 A 91/250 és 2001/29 irányelvet a belső jogrendbe az 1992. évi szerzői jogi [számítógépi programok] rendelettel [Copyright (Computer Programs) Regulations 1992], valamint a szerzői jogról és szomszédos jogokról szóló, 2003. évi rendelettel (Copyright and Related Rights Regulations 2003) módosított, a szerzői jogról, formatervezési mintákról és szabadalmakról szóló, 1988. évi törvény (Copyright Designs and Patents Act 1988) (a továbbiakban: 1988. évi törvény) ültette át.

18 Az 1988. évi törvény 1. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy a szerzői jog egy olyan tulajdonjog, amely az eredeti irodalmi, drámai, zenei vagy művészeti műveken áll fenn. A törvény 3. cikke (1) bekezdésének a)–d) pontja szerint „irodalmi mű” alatt minden írott, beszélt vagy énekelt – a drámai vagy zenei műtől eltérő – művet értünk, amely magában foglalja többek között az adatbázistól eltérő táblázatot vagy összeállítást, a számítógépi programot, a számítógépi program előkészítő dokumentációját, és az adatbázist.

19 A hivatkozott törvény 16. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében egy mű szerzői jogi jogosultjának kizárólagos joga van a mű többszörözésére.

20 Az 1988. évi törvény 16. cikke (3) bekezdésének a) és b) pontja szerint egy mű vonatkozásában a szerzői jog által korlátozott cselekmények a mű egészére vagy bármely jelentős részére, akár közvetlenül, akár közvetve vonatkoznak.

- 21 E törvény 17. cikkének (2) bekezdése értelmében az irodalmi, drámai, zenei vagy művészeti művek tekintetében a többszörözés a művek bármilyen anyagi formában történő másolását jelenti. Ez jelenti a mű bármilyen elektronikus hordozón történő tárolását.
- 22 Az 1988. évi törvény 50BA cikkének (1) bekezdése azonban előírja, hogy nem minősül a szerzői jog megsértésének, ha egy számítógépi program példányának jogos felhasználója megfigyeli, tanulmányozza vagy kipróbálja a program működését az adott program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából, ha ezt a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során végzi, amelyre jogosult. Az 50BA cikk (2) bekezdése pedig megerősíti, hogy amennyiben egy cselekményt a jelen cikk (1) bekezdése engedélyez, akkor nem bír jelentőséggel, hogy létezik-e, vagy sem, olyan szerződéses kikötés vagy feltétel, amely tiltani vagy korlátozni kívánja e cselekményt.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

- 23 A SAS Institute analitikai szoftvereket fejlesztő társaság. A SAS Institute 35 év alatt kifejlesztett egy integrált számítógépi programcsoportot, amely széles körű adatkezelési és adatelemzési – és többek között statisztikai elemzési – feladatok elvégzését teszi lehetővé (a továbbiakban: SAS-rendszer). A SAS rendszer központi összetevője, melynek neve „Base SAS”, lehetővé teszi a felhasználók számára, hogy saját alkalmazási programokat írjanak és futtassanak a SAS-rendszerben való alkalmazáshoz abból a célból, hogy e rendszer kezelhesse az adataikat (szkriptek). Ezeket a szkripteket a SAS-rendszer saját nyelvén írják (a továbbiakban: SAS-nyelv).
- 24 A WPL úgy vélte, hogy piaci kereslet áll fenn olyan helyettesítő szoftverek iránt, amelyek képesek a SAS-nyelven írt alkalmazási programokat végrehajtani. A WPL ezért megalkotta a „World Programming System”-et, amelyet oly módon alakított ki, hogy az a SAS-összetevők funkcionalitását a lehető legnagyobb mértékben lemásolja, olyannyira, hogy – kevés kivétellel – megpróbálta biztosítani, hogy ugyanazon adatbevitel ugyanazon adatkinyeréseket eredményezzék. Ezzel a SAS-rendszer felhasználói számára azt kívánta lehetővé tenni, hogy az általuk kifejlesztett, a SAS-rendszerben használandó szkripteket futtathassák a World Programming System kereteiben.
- 25 A High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division tájékoztatása szerint nem állapítható meg, hogy ennek során a WPL hozzáfért volna a SAS-összetevők forráskódjához, vagy lemásolta volna a SAS-összetevők forráskódjának bármely szövegrészét, vagy lemásolta volna az említett kód szerkezeti felépítésének bármely részét.
- 26 A High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division közli továbbá, hogy más jogviták keretében két korábbi bírósági határozat megállapította, hogy nem minősül az informatikai program forráskódjára vonatkozó szerzői jog megsértésének, ha a szerzői jogi jogosult versenytársa tanulmányozza a program működését, és ezt követően megírja az e funkcionalitást utánzó saját programját.
- 27 A SAS Institute e megközelítést vitatva keresetet indított a kérdést előterjesztő bíróság előtt. A WPL-lel szemben főként a következőket kifogásolja:
- a „World Programming System” megalkotása során a WPL lemásolta a SAS-rendszernek a SAS Institute által kiadott kézikönyveit, és ezáltal megsértette a SAS-kézikönyveken fennálló szerzői jogot;
  - ebből eredően a WPL közvetetten lemásolta a SAS-összetevőket magában foglaló számítógépi programokat, és ezáltal megsértette a SAS-összetevőkön fennálló szerzői jogot;

- a WPL a felhasználási szerződésbe ütközően, és az ezzel kapcsolatosan vállalt kötelezettségekkel ellentétesen használta a SAS-rendszer „Learning Edition” név alatt ismert verzióját, és ezáltal megsértette a „Learning Edition”-ön fennálló szerzői jogot, valamint
- a WPL saját kézikönyve megalkotása során megsértette a SAS-rendszer kézikönyvein fennálló szerzői jogot.

28 E körülmények között a High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Ha egy számítógépi program (a továbbiakban: első program) irodalmi műként szerzői jogi védelem alatt áll, akkor a [91/250 irányelv] 1. cikk[ének] (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül az első programon fennálló szerzői jog megsértésének, ha a szerzői jogi jogosult versenytársa – az első program forráskódjához való hozzáférés nélkül – közvetlenül vagy valamilyen eljárás – mint amilyen a tárgykód felfejtése – útján, másik programot (a továbbiakban: második program) hoz létre, amely az első program funkcióit másolja le?
- 2) Befolyásolja-e az első kérdésre adandó választ az alábbi körülmények bármelyike:
  - a) az első program funkcionalitásának jellege és/vagy terjedelme;
  - b) az első program szerzője által az első program funkcionalitásának kigondolása során a ráfordított szakértelem, szellemi erőfeszítések és munka jellege és/vagy terjedelme;
  - c) a részletesség foka, amelyen az első program funkcionalitását a második program lemásolta;
  - d) ha a második program forráskódja olyan mértékben másolja le az első program forráskódjának szempontjait, ami már több, mint ami feltétlenül szükséges volna az első programmal megegyező funkcionalitás létrehozásához?
- 3) Ha az első program olyan alkalmazási programokat értelmez és hajt végre, amelyeket az első program felhasználói írtak az első program szerzője által kigondolt programozási nyelven, amely az első program szerzője által kigondolt vagy kiválogatott kulcsszavakat, valamint az első program szerzője által kigondolt szintaxist tartalmaz, akkor a [91/250 irányelv] 1. cikk[ének] (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül az első programon fennálló szerzői jog megsértésének, ha a második programot úgy írták meg, hogy értelmezi és végrehajtja ezen alkalmazási programokat ugyanazon kulcsszavak és ugyanazon szintaxis használatával?
- 4) Ha az első program sajátos formátumú, az első program szerzője által kigondolt adatfájlokat olvas és ír, akkor a [91/250 irányelv] 1. cikk[ének] (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy nem minősül az első programon fennálló szerzői jog megsértésének, ha a második programot úgy írták meg, hogy azonos formátumú adatfájlokat tud írni és olvasni?
- 5) Változtat-e az első, harmadik és negyedik kérdésre adandó válaszon az, ha a második program szerzője a második programot:
  - a) az első program működésének megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása által hozta létre; vagy
  - b) az első program szerzője által megalkotott és kiadott, az első program funkcióit leíró kézikönyv (a továbbiakban: kézikönyv) olvasása által hozta létre; vagy
  - c) az a) és b) együtt?

- 6) Ha egy személy az első program egy példányát engedély alapján jogosult használni, akkor a [91/250 irányelv] 5. cikk[ének] (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az engedélyes jogosult a szerzői jogosult engedélye nélkül a programot betáplálni, futtatni és tárolni azért, hogy megfigyelje, kipróbálja vagy tanulmányozza az első program működését abból a célból, hogy a program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza, ha az engedély feljogosítja az engedélyest az első program betáplálására, futtatására és tárolására az engedély által biztosított különös célból történő használat során, de az első program megfigyelése, tanulmányozása vagy kipróbálása céljából végzett cselekmények túllépnek az engedély által biztosított célon?
- 7) Úgy kell-e értelmezni a [91/250 irányelv] 5. cikk[ének] (3) bekezdését, hogy az első program működésének megfigyelését, kipróbálását vagy tanulmányozását úgy kell tekinteni, mint amit az első program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából tettek, ha ennek célja, hogy az ezeket végző személy:
- a) meggyőződjön az első program működési módjáról, különösen a kézikönyvben nem szereplő részletek tekintetében, abból a célból, hogy a második programot a fenti első kérdésben meghatározott módon írják meg;
  - b) meggyőződjön arról, hogy az első program hogyan értelmezi és hajtja végre az általa értelmezett és végrehajtott programnyelven írt programutasításokat (lásd a fenti harmadik kérdést);
  - c) meggyőződjön az adatfájlok formátumáról, amelyeket az első program ír vagy olvas (lásd a fenti negyedik kérdést);
  - d) összehasonlítsa a második program és az első program teljesítményét abból a célból, hogy megvizsgálja a két teljesítmény eltéréseinek okát, és hogy javítsa a második program teljesítményét;
  - e) párhuzamos próbákat végezzen az első programon és a második programon azért, hogy a második program fejlesztése során összehasonlítsa az adatkinyeréseket, különösen azáltal, hogy ugyanazon próbaszkripteket futtat mind az első programon, mind a második programon;
  - f) meggyőződjön az első program által generált naplófájl adatkinyeréséről azért, hogy ezzel azonos vagy megjelenésében hasonló naplófájlt alkosson;
  - g) az első programot adatok (valójában az USA államai és az irányítószámok között kapcsolatot létrehozó adatok) kiadására készítse abból a célból, hogy meggyőződjön arról, hogy ez megfelel-e a hivatalos adatbázisok adatainak, és ha nem felel meg, akkor úgy programozza a második programot, hogy az első programmal megegyező módon válaszoljon az azonos adatbevitelre.
- 8) Ha a kézikönyv irodalmi műként szerzői jogi védelem alatt áll, akkor a [2001/29 irányelv] 2. cikk[ének] a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy sérti a kézikönyvön fennálló szerzői jogot, ha a második program szerzője a második programban többszörözi, vagy nagymértékben többszörözi a kézikönyvben leírt alábbi elemek bármelyikét:
- a) az első programba foglalt statisztikai műveletek kiválasztása;
  - b) a kézikönyvben ezen műveletek leírására szolgáló matematikai képletek;
  - c) különös parancsok vagy parancsok kombinációi, amelyekkel a műveleteket le lehet hívni;

- d) az első program szerzője által a különböző parancsok tekintetében biztosított opciók;
  - e) az első program által felismert kulcsszavak és szintaxis;
  - f) az első program szerzője által kiválasztott alapértelmezések, melyeket akkor kell alkalmazni, ha egy bizonyos parancsot vagy opciót a felhasználó nem határozott [volna] meg;
  - g) bizonyos körülmények esetén az első program által végrehajtandó ismétlések száma?
- 9) Úgy kell-e értelmezni a [2001/29 irányelv] 2. cikk[ének] a) pontját, hogy sérti a kézikönyvön fennálló szerzői jogot, ha a második program szerzője – egy a második programot leíró kézikönyvben – többszörözi vagy nagymértékben többszörözi az első program által felismert kulcsszavakat és szintaxist?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

Az első, második, harmadik, negyedik és ötödik kérdésről

- 29 E kérdésekkel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy valamely számítógépi program funkcionalitása, valamint a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából használt programnyelv és adatfájlformátum e program kifejezési formájának minősül, és ekként az irányelv értelmében szerzői jogi védelemben részesülhet.
- 30 A 91/250 irányelv 1. cikke (1) bekezdése szerint a számítógépi programok a Berni Uniós Egyezmény értelmében vett irodalmi műként szerzői jogi védelemben részesülnek.
- 31 E cikk (2) bekezdése e védelmet a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére kiterjeszti. E bekezdés ugyanakkor előírja, hogy a számítógépi program bármely elemének – beleértve a csatlakozási felületeket – alapjául szolgáló ötletek és elvek ennek az irányelvnek az értelmében nem részesülnek szerzői jogi védelemben.
- 32 A 91/250 irányelv tizennegyedik preambulumbekkezdése e tekintetben megerősíti, hogy azon szerzői jogi alapelvek az értelmében, mely szerint a számítógépi programnak csak a kifejezési formája részesül szerzői jogi védelemben, ezek az ötletek és elvek, amennyiben a logika, az algoritmusok és a programnyelv alapjául szolgálnak, ezen irányelv értelmében nem állnak védelem alatt.
- 33 A nemzetközi jogot illetően mind a WIPO Szerzői Jogi Szerződésének a 2. cikke, mind a TRIPS 9. cikkének (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a szerzői jogi védelem a kifejezési formákra terjed ki, és nem vonatkozik az önmagukban vett ötletekre, eljárásokra, működési módszerekre, illetve a matematikai műveletekre.
- 34 A TRIPS 10. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a számítógépes programok a Berni Uniós Egyezmény szerinti irodalmi művekként akár forráskód akár tárgyi kód formájában védettek.
- 35 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek a jelen ügyben történő benyújtását követően hozott egyik ítéletében a Bíróság a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy értelmezte, hogy az ezen irányelv által biztosított védelem tárgya magában foglalja a számítógépi program bármely formában történő kifejezéseit, úgymint forráskód és tárgykód, amelyek lehetővé teszik annak a különböző programozási nyelveken történő többszörözését (a C-393/09. sz. Bezpečnostní softwarová asociace ügyben 2010. december 22-én hozott ítélet [EBHT 2010., I-13971. o.] 35. pontja).

- 36 A 91/250 irányelv hetedik preambulumbekzdésének második mondata szerint a „számítógépi program” fogalma magában foglalja a számítógépi program kifejlesztéséhez vezető előkészítő dokumentációt is, feltéve hogy az előkészítő munka jellegénél fogva későbbi fázisában számítógépi programot eredményezhet.
- 37 Így a 91/250 irányelv védelmének tárgya magában foglalja a számítógépi program kifejezési formáit, valamint a számítógépi program kifejlesztéséhez vezető előkészítő dokumentációt, amelyek e program többszörözését, illetve későbbi megvalósítását eredményezhetik (a fent hivatkozott Bezpečnostní softwarová asociace ügyben hozott ítélet 37. pontja).
- 38 A Bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy valamely számítógépi program forráskódja vagy tárgyi kódja e program kifejezési formája, amelynek következképpen a 91/250 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése alapján részesülnie kell a számítógépi programok szerzői jogi védelmében. Ezzel szemben a grafikus felhasználói felület tekintetében a Bíróság megállapította, hogy az ilyen felület nem teszi lehetővé a számítógépi program többszörözését, hanem csupán e program valamely elemének minősül, amellyel a felhasználó az említett program funkcionalitását használja (a fent hivatkozott Bezpečnostní softwarová asociace ügyben hozott ítélet 34. és 41. pontja).
- 39 E megfontolások alapján az első, második, harmadik, negyedik és ötödik kérdések tárgyát képező számítógépi programelemek tekintetében meg kell állapítani, hogy sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése értelmében.
- 40 Amint ugyanis a főtanácsnok az indítványának az 57. pontjában megállapította, annak elfogadása, hogy a számítógépi program funkcionalitása szerzői jogi védelemben részesülhet, azt eredményezné, hogy az ötletek a technikai haladás és az ipari fejlődés rovására kisajátíthatók lennének.
- 41 Ezenfelül a 91/250 irányelv javaslata [COM(88) 816] indokolásának 3.7 pontja közli, hogy a számítógépi programok szerzői jogi védelmének a fő előnye az, hogy kizárólag a mű egyéni kifejezésére korlátozódik, és ezért meghagyja a kívánt teret más szerzők számára azt illetően, hogy hasonló, vagy akár azonos programokat hozzanak létre, amennyiben ezt nem másolás útján teszik.
- 42 Ami a felhasználók által írt alkalmazási programok értelmezése és végrehajtása céljából, valamint az adatoknak sajátos adatfájlformátumban történő írása és olvasása érdekében a számítógépi program keretében használt programnyelvet és adatfájlformátumot illeti, ezek e program elemeinek minősülnek, amellyel a felhasználó az említett program bizonyos funkcióit használja.
- 43 Ebben az összefüggésben meg kell állapítani, hogy amennyiben valamely harmadik személy megszerezne a számítógépi program keretében használt programnyelv vagy adatfájlformátum forráskódjának vagy tárgykódjának egy részét, és ennek a kódnak a segítségével a saját számítógépi programjában hasonló elemeket hozna létre, ez a magatartás a 91/250 irányelv 4. cikkének a) pontja értelmében részleges többszörözésnek minősülhetne.
- 44 Márpedig – amint az az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik – a WPL-nek nem volt hozzáférése a SAS Institute programjának sem a forráskódjához, sem a tárgykódjához, és nem is alkalmazta a program tárgykódjának visszafejtését. A WPL a SAS Institute programja működésének a megfigyelése, tanulmányozása és kipróbálása útján többszörözte annak funkcionalitását, ugyanazt a programnyelvet és ugyanazt az adatfájlformátumot alkalmazva.
- 45 Meg kell állapítani továbbá, hogy a jelen ítélet 39. pontjában tett megállapítás nem érinti annak a lehetőségét, hogy a SAS-nyelv és a SAS Institute adatfájlformátuma művekként szerzői jogi védelemben részesüljenek a 2001/29 irányelv alapján, ha azok a szerző saját szellemi alkotásai (lásd a fent hivatkozott Bezpečnostní softwarová asociace ügyben hozott ítélet 44–46. pontját).

46 Az első, második, harmadik, negyedik és ötödik kérdésre tehát azt a választ kell adni, hogy a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében, a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának, és ekként nem részesül ezen irányelv értelmében a számítógépi programok szerzői jogi védelmében.

A hatodik és a hetedik kérdéstről

47 E kérdésekkel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy a számítógépi program valamely példányának jogszerű felhasználója a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja és kipróbálhatja a program működését a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából, ha az engedély keretébe tartozó műveleteket végez az engedélyben meghatározott kereteket túllépő cél érdekében.

48 Az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az alapügyben a WPL jogszerűen vásárolta meg a SAS Institute programja oktatási kiadásának a példányait, melyeket „kattintásra” felhasználási engedéllyel látták el, amellyel a vásárló elfogadta az engedélyezés feltételeit, mielőtt hozzáférhetett volna a szoftverhez. Az említett engedélyezés feltételei „nem előállítási célra” korlátozták az engedélyt. A kérdést előterjesztő bíróság tájékoztatása szerint a WPL a SAS Institute programja oktatási kiadásának a különböző példányait olyan műveletek elvégzéséhez használta fel, amelyekre nem terjedt ki a kérdéses engedély.

49 Következésképpen e bíróság azt kérdezi, hogy a számítógépi program működése tanulmányozásának vagy megfigyelésének a célja hatással van-e az engedélyes azon lehetőségére, hogy a 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdésében foglalt kivételre hivatkozzon.

50 E rendelkezés megfogalmazásának az olvasása alapján egyrészt meg kell állapítani, hogy az engedélyes megfigyelheti, tanulmányozhatja és kipróbálhatja a számítógépi program működését a program elemeinek alapját képező ötletek és elvek meghatározása céljából.

51 E tekintetben a 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdése annak biztosítását célozza, hogy a számítógépi program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket a szerzői jog jogosultja ne védje hasznosítási szerződés útján.

52 E rendelkezés tehát összhangban áll a 91/250 irányelv 1. cikkének (2) bekezdésében meghatározott alapelvvel, mely szerint az irányelv alapján biztosított védelem a számítógépi programok bármely formában történő kifejezésére vonatkozik, és a számítógépi program bármely elemének alapjául szolgáló ötletek és elvek ennek az irányelvnek az értelmében nem részesülnek szerzői jogi védelemben.

53 A 91/250 irányelv 9. cikkének (1) bekezdése többek közt hozzáfűzi, hogy minden, az 5. cikk (2) és (3) bekezdésében foglalt kivételekkel ellentétes szerződéses kikötés semmis.

54 Másrészt az említett 5. cikk (3) bekezdése szerint az engedélyes meghatározhatja a számítógépi program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket, ha ezt a program olyan betáplálása, megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során végzi, amelyre jogosult.

55 Következésképpen ezen ötletek és elvek meghatározása olyan műveletek keretében végezhető, amelyekre az engedély kiterjed.

- 56 Ezenfelül a 91/250 irányelv tizennyolcadik preambulumbekzdése kifejti, hogy a számítógépi program felhasználására jogosult személy számára nem tiltható meg, hogy elvégezze a program működésének megfigyeléséhez, tanulmányozásához vagy kipróbálásához szükséges cselekményeket, feltéve, hogy e cselekmények nem sértik a programhoz fűződő szerzői jogokat.
- 57 E tekintetben – amint arra a főtanácsnok az indítványának a 95. pontjában szintén rámutat – azokról a cselekményekről van szó, amelyeket a 91/250 irányelv 4. cikkének a) és b) pontja említ, mely cikk meghatározza azokat a cselekményeket, melyeket a jogosultnak kizárólagos jogában áll elvégezni és engedélyezni, továbbá azokról a cselekményekről, amelyeket az irányelv 5. cikkének (1) bekezdése említ, mely azokra a cselekményekre vonatkozik, melyek ahhoz szükségesek, hogy a számítógépi programot az azt jogszerűen megszerző személy a rendeltetési célnak megfelelően használja, beleértve a hibajavítást is.
- 58 Ezen utóbbi vonatkozást illetően a 91/250 irányelv tizenhetedik preambulumbekzdése kijelenti, hogy az e felhasználáshoz szükséges betáplálás és futtatás szerződés útján nem tiltható meg.
- 59 Következésképpen a számítógépi programon fennálló szerzői jog jogosultja a hasznosítási szerződésre hivatkozva nem tilthatja meg az engedélyes számára, hogy a program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza, ha az engedélyes az említett engedély keretébe tartozó műveleteket, vagy olyan betáplálási és futtatási műveleteket végez, amelyek szükségesek a számítógépi program használatához, azzal a feltétellel, hogy mindez nem sértheti e jogosultnak a programon fennálló kizárólagos jogait.
- 60 Ezen utóbbi feltételt illetően a 91/250 irányelvnek a visszafejtésre vonatkozó 6. cikke (2) bekezdésének c) pontja ténylegesen megállapítja, hogy az irányelv nem igazolhatja, hogy az alkalmazásával megszerzett információt kifejezési formájában lényegében hasonló számítógépi program kifejlesztéséhez, előállításához és forgalomba hozatalához, illetve a szerzői jogot sértő más cselekményhez használják fel.
- 61 Meg kell tehát állapítani, hogy a számítógépi programon fennálló szerzői jog nem sérülhet akkor, ha – mint a jelen ügyben – a jogszerűen engedélyt szerző személynek nem volt hozzáférése az engedély tárgyát képező számítógépi programnak a forráskódjához, hanem tevékenysége kizárólag a programnak az abból a célból történő tanulmányozására, megfigyelésére és kipróbálására korlátozódott, hogy annak funkcionalitását egy második program keretében többszörözze.
- 62 E körülmények között a hatodik és a hetedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az a személy, aki valamely számítógépi program engedélyezett példányával rendelkezik, a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja vagy kipróbálhatja e program működését abból a célból, hogy az említett program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza, ha az említett engedély keretébe tartozó műveleteket, vagy olyan betáplálási és futtatási műveleteket végez, amelyek szükségesek a számítógépi program használatához, azzal a feltétellel, hogy mindez nem sértheti a szerzői jog jogosultjának az e programon fennálló kizárólagos jogait.

A nyolcadik és a kilencedik kérdéstről

- 63 E kérdésekkel a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi program használati kézikönyvében leírt egyes elemeknek valamely más számítógépi programban, vagy e program használati kézikönyvében történő többszörözése az e kézikönyvön fennálló szerzői jog megsértésének minősül-e.

- 64 Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kitűnik, hogy a SAS Institute számítógépi programjának a használati kézikönyve a 2001/29 irányelv értelmében védett irodalmi mű.
- 65 A Bíróság már megállapította, hogy valamely mű egyes részei akkor részesülnek a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontja szerinti szerzői jogi védelemben, ha tartalmazznak egyes olyan elemeket, amelyek e mű szerzője saját szellemi alkotásának kifejeződései (a C-5/08. sz. Infopaq International ügyben 2009. július 16-án hozott ítélet [EBHT 2009., I-6569. o.] 39. pontja).
- 66 A jelen ügyben a kulcsszavak, a szintaxis, a parancsok és parancskombinációk, az opciók és az alapértelmezések, valamint az ismétlések szavakból, számokból és matematikai fogalmakból állnak, amelyek külön-külön, önmagukban véve nem minősülnek a számítógépi program szerzője szellemi alkotásának.
- 67 A szerzőnek csupán e szavak, számok vagy matematikai fogalmak kiválasztásán, elrendezésén és kombinációján keresztül van lehetősége alkotó szelleme eredeti módon történő kifejezésére és az eredmény létrehozására, amely a számítógépi programnak a szellemi alkotásnak tekinthető kézikönyve (lásd ebben az értelemben a fent hivatkozott Infopaq ügyben hozott ítélet 45. pontját).
- 68 A kérdést előterjesztő bíróságnak kell ellenőriznie, hogy az említett elemek többszörözése az alapügy tárgyát képező számítógépi programra vonatkozó kézikönyvet létrehozó szerző saját szellemi alkotása kifejeződésének a többszörözését képezi-e.
- 69 E tekintetben a számítógépi program használati kézikönyve ezen elemeinek a többszörözését érintő, a 2001/29 irányelv tekintetében történő vizsgálatnak azonosnak kell lennie, függetlenül attól, hogy egy második program létrehozásáról, vagy ezen utóbbi program használati kézikönyvének a létrehozásáról van-e szó.
- 70 Következésképpen a fenti megfontolásokra tekintettel a nyolcadik és a kilencedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2001/29 irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi program használati kézikönyvében leírt egyes elemeknek valamely más számítógépi programban, vagy e program használati kézikönyvében történő többszörözése az e kézikönyvön fennálló szerzői jog megsértésének minősülhet, ha e többszörözés a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi programra vonatkozó használati kézikönyv szerzője saját szellemi alkotásának a kifejeződését képezi, mely utóbbi feltétel teljesülését a nemzeti bíróságnak kell ellenőriznie.

A költségekről

- 71 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (nagytanács) a következőképpen határozott:

- 1) A számítógépi programok jogi védelméről szóló, 1991. május 14-i 91/250/EGK tanácsi irányelv 1. cikkének (2) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy sem a számítógépi program funkcionalitása, sem a számítógépi program keretében a program bizonyos funkcióinak a használata céljából alkalmazott programnyelv és adatfájlformátum nem minősül e program kifejezési formájának, és ekként nem részesül ezen irányelv értelmében a számítógépi programok szerzői jogi védelmében.**

- 2) A 91/250 irányelv 5. cikkének (3) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az a személy, aki valamely számítógépi program engedélyezett példányával rendelkezik, a szerzői jog jogosultjának engedélye nélkül megfigyelheti, tanulmányozhatja vagy kipróbálhatja e program működését abból a célból, hogy az említett program elemeinek alapját képező ötleteket és elveket meghatározza, ha az említett engedély keretében tartozó műveleteket, vagy olyan betáplálási és futtatási műveleteket végez, amelyek szükségesek a számítógépi program használatához, azzal a feltétellel, hogy mindez nem sértheti a szerzői jog jogosultjának az e programon fennálló kizárólagos jogát.
- 3) Az információs társadalomban a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásainak összehangolásáról szóló, 2001. május 22-i 2001/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi program használati kézikönyvében leírt egyes elemeknek valamely más számítógépi programban, vagy e program használati kézikönyvében történő többszörözése az e kézikönyvön fennálló szerzői jog megsértésének minősülhet, ha e többszörözés a szerzői jogi védelem alatt álló számítógépi programra vonatkozó használati kézikönyv szerzője saját szellemi alkotásának a kifejeződését képezi, mely utóbbi feltétel teljesülését a nemzeti bíróságnak kell ellenőriznie.

Aláírások